

ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΜΕΡΕΣ ΤΟΥ ΛΕΟΠΑΡΝΤΙ

ΦΟΙΒΟΥ ΑΝΘΕΜΗ

Μιά απ' τις τραγικώτερες μορφές της Τέχνης του περασμένου αιώνα κι' απ' τις πιο άγνωστες στην Ελλάδα, είναι κι' ο Ίταλός ποιητής Τζιάκομο Λεοπάρντι (1798—1838). Μορφή παράξενη κι' ενδιαφέρουσα σε κάθε της εκδήλωση, μα εδώ θα περιοριστούμε στη δύση της ζωής του, πού η φύση του διαγράφεται πιο έντονα.

Της μοίρας ή καταιγίδα σκόρπισε σε συντρίμια τα όνειρα πού είχε χτίσει ή αμόλευτη ψυχή του. Παληκάρι 18 χρονώ, όταν θ' άνοιγαν τα φτερά της νιότης, κληρονόμησε το τραγικώτερο δώρο της ζωής. Τόν ανεπανόρθωτο κλονισμό της υγείας, και μια μέρα πού έφηβοι κυνηγοῦσαν τόν έρωτα στα έρημικά μονοπάτια του Ρεκανάτι, αυτός κατάλαβε όριστικά, πιά πώς ήταν καμπύρης.

Η σκληρή άστοργία των γονέων του τόν ανάγκασε να φύγει απ' τ' άρχοντικό τους πατρικό και να ζητήσει άλλοῦ τήν αγάπη πού είχε στερηθεί. Τόν βρίσκουμε το 1836 στο Καποντιμέντε της Νάπολης, μ' ένα φοβερό πονόματο, πού τόν ανάγκαζε να μένει βδομάδες στο κρεβάτι. Αυτό όμως δέν τόν εμπόδιζε να σκέπτεται και βλέπουμε μια καταπληκτική έκλεκτή παραγωγικότητα. Άλλά το μαρτύριό του όμως, το πιο φοβερό, ήταν ο φόβος της χολέρας πού τόση θραύση έκανε τότε. "Άπειρες φορές είχε επικαλεσθεί το θάνατο, τή λύτρωσή του, όχι όμως έτσι τραγικά, έτσι άδοξα. Ο θάνατος θάταν ένα βάλσαμο, ένα γλυκό μήνυμα της τυραγνισμένης ψυχής του, κι' όχι μια ύπουλη άρρώστια πού θα του φώλιαζε στ' άρρωστο κορμί.

Να ζήσει λοιπόν! Η μόνη του σκέψη είναι αυτή. Να ζήσει, να χαρεί το πανηγύρι του Αυγούστου, τή ζωή, τα χαμένα νιάτα. Τρομερή ή χολέρα, σίγουρα θα της ξεφευγε. Λάβαινε κάθε προφύλαξη ν' άμυνθεί στο θάνατο αν έρχόταν ντυμένος τή φοβερή άρρώστια. Οί φίμες λέγανε πώς είχε χολέρα κι' οί δικοί του τόν είχαν ξεγράψει. "Όμως δέν ήταν αλήθεια. Το γιομάτο υγρασία κλίμα του χειμώνα του σάπιζε και τα τελευταία απομεινάρια της κλονισμένης υγείας του. Μια χλωμάδα νεκρική ήταν διάχυτη στο πρόσωπό του και τόνα του πόδι πρίστηκε υπερβολικά. Γύρισε πίσω στη Νάπολη βέβαιος για τή καταστροφή του απ' τή χολέρα. Σ' ένα γράμμα πού στείλε στο πατέρα του έξι-στορεί τή τραγική του κατάσταση, μα ή μητέρα του, ή κυνική κοντέσσα Άδελαΐδα, περιορίστηκε να τόν βοηθήσει στέλνοντάς του ελάχιστα σκουδα! Άλλά οί άλλεπάλληλες μετακινήσεις του, τ' άκριβά φάρμακα, του δημιούργησαν τεράστια έξοδα, πού δέν ήταν δυνατόν να πληρωθούν απ' το πενιχρό

μηνιάτικο του πατέρα του και τις ευγενικές προθέσεις των φίλων του. Ο ποιητής υποτάχτηκε στο θέλημα της μοίρας, περιμένοντας το θάνατο σε μοναδική διέξοδο. Έμενε ώρες ακίνητος κοιτάζοντας τα ίδιζοντα χρώματα της ξακουστής δύσης του κόλπου της Νάπολης. Ο ποιητής δέ στοχαζόταν πιά. Άναπολούσε τα παιδικά του χρόνια, το ράσσο πού ντύθηκε έφηβος, το φοβερό του «κουσούρι» και δέ θυμόταν τίποτα πού θα τάφηνε με λύπη.

Μέρα με τή μέρα ο Λεοπάρντι πλησίαζε το θάνατο. Μετά απ' το πρίξιμο του

πόδιού του προσεβλήθη από άσθμα που δέν του επέτρεπε ούτε κι' αυτό τον ύπνο. Οί γιατροί δέν τουδωσαν έλπίδες, ίσως ή φύση, ή άλλαγή νά τουκανε καλό. Μά ή φύση στάθηκε τόσο φειδωλή πάντα στον Λεοπάρντι. Η άγωνία του μεγάλωνε όταν σκεφτόταν πώς θά ξαναγύριζε στις θαμμένες πολιτείες του Βεζούβιου. Στις παρακλήσεις των φίλων του και ιδιαίτερα του Ρανιέρι και της άδελφής του, μιās δεκαπεντάχρονης κοπέλας της Παυλίνας, πείστηκε νά πάει στην έξοχή, μά ώρα την ώρα τó ανέβαλε. Τό θεωρούσε περιττό, γιατί ένιωθε τόσο κοντά του τó θάνατο.

Όλα ήταν έτοιμα για την αναχώρηση. Μά νέα όμως κρίση του ποιητή τους ανάγκασε νά καλέσουν γιατρό. Δέ χρειάστηκε ή βοήθειά του. Ο ποιητής είχε γύρει σέ μιá σκοτεινή έκσταση και στο φαρδύ του μέτωπο έδγαινε κρουνός ó ιδρώτας.

— Δέ σάς βλέπω πιά, έλεγε, στηρίζοντας τά μάτια σ' ένα σημείο. Η Παυλίνα τόν στήριζε στην άγκαλιά της κι' οί άλλοι τόν κοιτούσαν άμίλητοι, άνίκανοι νά τόν βοηθήσουν. "Έτσι άπλά κι' ήρεμα ó Λεοπάρντι έσβησε στην άγκαλιά της τρυφερής κοπέλας, χωρίς νά ψυθυρίσει ούτε μιá λέξη άγανάκτησης για όσα του πίκραναν τή ζωή. Η σκληρή για τόν ποιητή φύση ολοκλήρωσε τó έργο της.

Κατοπινά, ó άδελφικός του φίλος Ρανιέρι συγκέντρωσε τά χειρόγραφα και τ' άστειλε στον πατέρα του ποιητή. Αυτός όμως δέν ένδιαφέρθηκε κι' ó Ρανιέρι τύπωσε δυό τόμους (*) μέ δικά του έξοδα. Οί συζητήσεις γύρω άπ' τόν Λεοπάρντι άρχισαν τώρα πιδ έντονα κι' έκατοντάδες μελέτες που γράφτηκαν γι' αυτόν τόν τοποθετούν σέ πολú καλή θέση στα 'Ιταλικά Γράμματα.

Μιά άπ' τις πρώτες θέσεις στη ποίηση του Λεοπάρντι κατέχει ή Φύση. Φυσικά

(*). Πρόκειται μάλλον για τις «Σκέψεις», από τά λαμπρότερα έργα του.

δέν της πλέκει κανένα έγκώμιό, αφού μόνο μίσος και απέχθεια μπορεί νά του γεννήσει ή βλοσυρή και χαιρέκακη μορφή της—όπως τουλάχιστο τήν άντελήφθη τó θύμα της ó Λεοπάρντι.— Η φύση στο πρόσωπο του Λεοπάρντι, βρήκε τόν μεγαλύτερό της, άν όχι τόν μοναδικό κατηγορο. Τή κατεβάζει στα χαμηλότερα φανερώματά της ζωής, στις μηδαμινότερες αξίες της. Τήν περιφρονεί σαν ανάξια λόγου:

*Τώρα τή καταφρόνια σου όλη δείξε
στη φύση, στον έαυτό σου, στη κρυμμένη
τή σκληρή δύναμη, που κάθε ζωή άφανίζει
και στην άτέρμονη ματαιότητα του κόσμου.*

Στό παραπάνω απόσπασμα, δέν έκρηδενίζει μόνο τήν αξία της φύσης, μά και της ζωής και του έαυτού του περισσότερο, τόσο που παρουσιάζεται όχι πιά έλεγειακός, όπως στα νεανικά του ποιήματα, μά πεισιθάνατος, άρνητής κάθε αξίας υλικής ή πνευματικής. Πρέπει ν' αντίκρισε τó Μηδέν κατάφατσα ó Λεοπάρντι, — τήν άβυσσο του νου που άργότερα τραγούδησε ó δικός μας ó Καρυωτάκης — όσο κανείς άπό τους σκληρά δοκιμασμένους, άπό τους άμείλικτα χτυπημένους άπό ένα σωρό ατίτιες της ζωής.

Κάθε του στίχος είναι ποτισμένος μέ μιá θανάσιμη ρέμβη, ιστορώντας τά άχαρα χρόνια της χαμένης νιότης του που ήσαν κι' ή άρχή της δυστυχίας του, και μ' άπειρες ένδοσκοπήσεις που όδηγούν σέ μισόφωτα, σέ σκιερους τόπους που άποπνέουν τή παγερή παρουσία του θανάτου. Μας ξεφνιάζει όμως κάπου μέ κάποια ύποψία αίσιοδοξίας, ή μάλλον μ' ένα προτόγνωρο ρίγος ζωής:

*Ζεις; Αλήθεια είναι που ζης θεία φύση;
στο άσυνήθιστο αντί μου νιώθω
τόν ήχο της μητρικής φωνής σου...*

Αυτός ó έντονος τόνος ζωής είναι τó παραλλήλημά του. Όμόια μέ τή φλόγα του κεριού που φωτίζει δυνατώτερα τήν ώρα που σβήνει...